

תעשה שבמקדש.

דתניא, נאמר לגבי קרבן פסח "ועצם לא תשברו בו".

רבי שמעון בן מנסיא אומר: אחד עצם שיש בו מוח, ואחד עצם שאין בו מוח, בשניהם אסורה שבירת עצם בפסח!

ומדייק רבא: אמאי אסור לשבור עצם שיש

בו מוח? נתי עשה⁽⁷²⁾ (73) של אכילת בשר הפסח שכתוב "ואכלו את הבשר בלילה הזה", ולירחי את לא תעשה של שבירה?

אלא, שמע מינה, אין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש, לפי שאיסור לא תעשה שבמקדש חמור כמו עשה, ואין עשה אחר דוחה אותה.

ועוד משנינן: רב אשי אמר, "יקדש"⁽⁷⁴⁾ (75)

מה שאין כן אם הקושיא משום אכילת קדשים, מובן היטב כיון שהמצווה היא לאכול את כל הקרבן.

73. התוס' הקשו, איך שייך עשה דוחה לא תעשה בשבירת עצם. הרי אין עשה בזמן עבירת הלאו. שהלאו הוא מיד כששובר ואילו העשה מתקיים רק אח"כ כשאוכל. ובפסקי תוספות תירץ על זה שכאשר אין אפשרות לקיים את העשה רק על ידי עבירת הלאו, בזה עשה דוחה לא תעשה אפילו כשהעשה מתקיים אחרי הלאו. וביאר הגרע"א שהסברא היא שדבר שאי אפשר לעשה להתקיים מבלעדיו הוא כבר תחילת קיום העשה. וכיון שאי אפשר לעולם לאכול המוח בלי שבירה, הרי השבירה היא כבר תחילת קיום העשה של אכילת פסח.

74. ולכאורה תמוה לומר שבליעה תהיה חמורה יותר מהפסול עצמו. שקודש פסול רק בלאו ואם נבלע יש גם עשה. והיקדש לכאורה רק בא לומר שהבליעה דינה כמו העיקר. והשפת אמת רוצה לפרש כוונת הגמרא שמיקדש לומדים שגם בבליעה יש עשה של שריפת פסולים כמו בפסול עצמו. ושוב אין שייך עשה דוחה לא תעשה כי יש גם העשה כנגדו. (ועייין לעיל מהחזו"א מש"כ בזה).

75. בספר שבועים פנים לתורה למהר"י ענגיל

שלגבי מצה מבואר שבמצה אסורה אין כלל מצווה ולא יוצא בה ידי חובתו. ואם כן, הוא הדין כאן שזהו קודש פסול לכאורה אין בכלל העשה של אכילת קדשים, ותירץ שכאן האיסור רק משום תערובת איסור, אך ההתר מותר לגמרי ויש עליו עשה של אכילת קדשים.

72. רש"י פירש שהעשה הוא ואכלו את הבשר בלילה הזה והיינו עשה אכילת פסח. ובמצוות אכילת קדשים הנלמדת מהפסוק ואכלו אותם אשר כפר בהם נחלקו רש"י והרמב"ם. דעת הרמב"ם [ספר המצוות מ"ע פ"ט] שזהו רק לאכילת כהנים בחלקם. אך דעת רש"י [פסחים נט] שזהו מצווה גם לאכילת הבעלים. ואם כן, לכאורה גם באכילת פסח מתקיימת מצווה זו, ומקשים, מדוע פרש"י שהעשה הוא רק משום אכילת פסח. ולא משום אכילת קדשים וכמו קושיית הגמרא הקודמת שהיא משום מצוות אכילת קדשים הנלמדת מ"ואכלו אותם אשר כופר בהם" וכמו שפרש"י שם.

ובאמת יש לעיין לפרש"י שהקושיא בפסח משום מצוות אכילת פסח. והרי למצווה זו מספיק לאכול כזית וכזה קיים את המצווה. וכי קושיית הגמרא כאן שייבא עשה דפסח היא במי שלא אכל עדיין כזית מהפסח ואין לו כלום מבשר הפסח חוץ מעצמות שבהם יוכל לקיים המצווה במוח. שאם יש לו גם בשר הרי יכול לקיים שניהם וכזה אין עשה דוחה לא תעשה.